

концептів (сформованих впродовж соціального та індивідуального комунікативного досвіду) він формує економічний дискурс. Таким чином концепт це не тільки структура зберігання знань, але й явище, яке володіє комунікативними функціями. Цінність концептів полягає в їх спроможності сполучатися у дискурсі, визначаючи його тип. Дискурсивна властивість економічних концептів проявляється в тому, що вони моделюють дискурс. Важливим аспектом взаємодії економічного концепту й дискурсу є роль дискурсу як середі та головного фактору формування концептуального змісту. Становлення дискурсу та формування належних йому концептів виступають як процеси які супроводжують один одного та є взаємопов'язаними. Концепти, визначаючи економічні реалії сполучаються між собою та породжують економічний дискурс.

Проведене дослідження може бути використано для подальшого вивчення концептосфери економічного дискурсу.

Література

Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. М.: Сов. энциклопедия, 1990. - С.136-137. *Карасик В.И.* О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000. - С.5-20. *Карасик В.И., Слышкин Г.Г.* Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Сб. науч. тр. / Под ред. И.А.Стернина. Воронеж: ВГУ, 2001. С. 75-80. *Кланцакова Анастасия Юрьевна.* Метафора в структуре экономического дискурса: опыт комплексного исследования (На материале английского языка) : Дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 : Иркутск, 2003 181 с. РГБ ОД, 61:04-10/245-3. *Кубрякова Е.С.* Концепт // Краткий словарь когнитивных терминов. М., 1996. – 245 с. *Кубрякова Е.С.* О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике // Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты: Сб. обзоров. М., 2000. – С. 7 – 25. *Слышкин Г.Г.* Дискурс и концепт (о лингвокультурном подходе к изучению дискурса) // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. Волгоград, 2000. - С. 38 - 45. *Пилипенко Р. Є.* Німецький економічний дискурс: методологія, моделі, жанри: Монографія / За ред. Л. С. Сохарчук. – Вид Дім Дмитра Бураго, 2005. – 316 с. *Приходько А. Н.* Концептологія дискурсу або дискурсологія концепту. Учене записки Таврического національного университета им. В. И. Вернадського. Серия «Филологія» Том 18 (56). 2005. №2 С. 347-351. *Приходько А. Н.* Концепт в дискурсах VS концепти в дискурсі. Дискурс, концепт, жанр: колект. моногр. Отв ред. М. Ю. Степанов. – Нижний Тагил: НТГСПА, 2009. – С. 125 - 139

АНТОНОВА М.Ю.

(Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка)

ПЕРЕЛІЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

The article is devoted to enumeration as a cognitive category viewed as a means of conceptualization of the risks in the banking system.

Key words: *cognitive category, conceptual content, conceptualization, enumeration, heterogeneity, hierarchical structure, homogeneity, linear structure, nominative style, risk, syntactic link, syntactic function, verbal style.*

Доцільність залучення перелічення до аналізу економічного дискурсу пояснюється когнітивними властивостями цієї категорії. Йдеться про участь

перелічення у ментальних механізмах обробки, збереження та репрезентації інформації, здатність класифікувати, каталогізувати, концептуалізувати та категоризувати знання, сприяючи їх інтерпретації і засвоєнню зокрема та слугувати пізнанню об'єктивної дійсності в цілому.

Отже, **метою** цього дослідження є виявлення ролі перелічення у системі фактичної репрезентації фахових знань. **Завданням** є з'ясування лінгвокогнітивної природи перелічення як засобу концептуалізації поняття “ризиків банківської системи”. **Об'єктом** дослідження є економічний дискурс, а **предметом** – ризики банківської системи. **Матеріалом** слугує річний фінансовий звіт *The Bank of New York Mellon Corporation, 2008 Annual Report*.

Актуальність дослідження зумовлена залученням категорії перелічення до аналізу економічного дискурсу. Даний вид дискурсу неодноразово був об'єктом лінгвістичного вивчення (Л.В. Лещенко, Н.А. Олійник, Е.В. Тарасова, В.А. Ямшанова, та ін.), але функціонування перелічення в економічному дискурсі не досліджувалось. Вибір концепту “ризик” зумовлений фактом, що даний концепт є невід'ємною складовою банківської діяльності. Більш того, проблема ризиків набуває актуальності в умовах реалій економічного сьогодення. Власне, неврахування всієї глибини фінансових ризиків і стало однією з причин розгортання економічної кризи у світовому масштабі.

Реалізація основної функції перелічення як лінгвокогнітивної категорії, що полягає в концептуалізації понять, уможлиблюється такими диференційними ознаками перелічення: тип за критерієм гомогенності / гетерогенності, структура за критерієм лінійності / ієрархічності, когнітивний стиль за критерієм номінативності / вербальності. Особливої уваги також заслуговує синтаксична організація перелічення, що передбачає з'ясування функцій перелічення в реченні, способів введення перелічувальних рядів у речення, природи синтаксичного зв'язку між елементами перелічувального ряду та функцій сполучників в межах перелічення.

Аналіз перелічувальних рядів як структур представлення знань виявляє особливості концептуальної організації поняття “ризик”. Компонентами концептуального змісту цього поняття є: види ризику, причини його появи та управління ризиком.

Основні види ризиків банківської системи в проаналізованому звіті зводяться до трьох: кредитний ризик (*credit risk*), ринковий ризик (*market risk*), операційний ризик (*operational risk*).

Кредитний ризик, причини його виникнення. Цей вид ризику полягає у можливості зазнання збитків, яка виникає через неспроможність позичальників або третьої сторони виконати взяті на себе зобов'язання. Концептуалізація кредитного ризику здійснюється через називання банківських операцій, які спричинюють його виникнення, а саме: кредитування, комерційна діяльність та операції з цінними паперами: *Credit risk—the possible loss we would suffer if any of our borrowers or other counterparties were to default on their obligations to us. Credit risk arises primarily from lending, trading, and securities servicing activities* [BNY, с. 72]. В реченні перелічення виконує синтаксичну функцію додатка і вводиться дієсловом з прийменником *to arise from*, що виражає причинно-наслідкові зв'язки. В даному переліченні констатуємо найпростішу реалізацію структури перелічувального ряду, яка є лінійною і складається з трьох гомогенних елементів, поєднаних асиндетично-сполучниковим типом зв'язку. Сполучник сурядності *and* замикає конструкцію, надаючи завершеності перелічувальному ряду.

Управління кредитним ризиком. Ефективними способами управління ризиком та покращення диверсифікації портфеля вважаються синдикація, продаж активів, підвищення якості кредитів, випуск похідних фінансових інструментів, здійснення активного забезпечення виконання зобов'язань та укладання угод щодо взаємозарахувань: *We seek to manage risk and improve our portfolio diversification through syndications, asset sales, credit enhancements, credit derivatives, and active collateralization and netting agreements* [BNY, с. 74]. Синтаксична функція, яку виконує перелічення в реченні – обставина способу дії, що вводиться прийменником *through*. Структура перелічувального ряду є лінійною, елементи – гомогенними. Синтаксичний зв'язок є асиндетично-сполучниковим. Аналіз вживання сполучника *and* в перелічувальному ряді виявляє дві функції сполучника: в першому випадку сполучник замикає ряд, а в другому – формує останній елемент перелічення, виконуючи функцію з'єднання.

Оцінка очікуваного розміру ризику невиконання зобов'язань, завчасне передбачення можливості дефолту до настання терміну погашення платежу та виявлення рівня серйозності можливих втрат – все це є способами попередження ризику несплати, а відповідно і якісного менеджменту кредитного ризику: *First, we project a statistically expected credit loss, used to help determine the appropriate loan loss reserve and to measure customer profitability. Expected loss considers three basic components: the estimated size of the exposure whenever default might occur, the probability of default before maturity, and the severity of the loss we would incur, commonly called “loss given default”* [BNY, с. 73]. Перелічення виконує роль додатка. Спосіб, яким здійснюється введення перелічувального ряду в речення є вживання фрази *three basic components*, що має значення узагальнення. Елементи лінійного перелічення є поширеними та ускладненими уточненнями, функцією яких є деталізація інформації. Синтаксично елементи поєднані асиндетично-сполучниковим зв'язком. Сполучник сурядності *and* виконує роль замикання ряду.

Ринковий ризик – це ризик виникнення потенційних збитків вартості портфелю та фінансових інструментів в результаті ринкових коливань відсоткових ставок і валютного курсу, кредитних спредів, курсу акцій та товарних цін: *Market risk—the potential loss in value of portfolios and financial instruments caused by movements in market variables, such as interest and foreign exchange rates, credit spreads, and equity and commodity prices* [BNY, с. 72]. В реченні перелічення виконує синтаксичну функцію додатка і вводиться за допомогою фрази *such as*. Лінійна структура перелічувального ряду представлена гомогенними елементами. Зв'язок між елементами є асиндетично-сполучниковим. Сполучник сурядності *and* виконує подвійну функцію: формує елементи, виконуючи функцію з'єднання і долучає останній елемент, надаючи завершеності ряду.

Причини виникнення ринкового ризику. Однією з причин появи ринкового ризику є похідні фінансові інструменти, а саме: ф'ючерси, форварди, свопи і опціони та інші фінансові інструменти, такі як: кредити, цінні папери, депозити та інші активні операції: *Market risk arises from derivative financial instruments, such as futures, forwards, swaps and options, and other financial instruments, including loans, securities, deposits, and other borrowings* [BNY, с. 72]. Перелічення в реченні виконує роль додатка. Способом введення перелічення є вживання фрази *such as*. Лінійне перелічення, представлене номінативними гомогенними елементами, ускладнюється розгалуженням останнього елемента з утворенням підрядного ряду. Сполучник *and* в перелічувальних рядах виконує функцію замикання, приєднуючи останні елементи.

Управління ринковим ризиком. Називанням функцій комітетів з управління ризиком (нагляд за ринковими ризиками, методологією їх оцінки та граничним рівнем ризику, затвердження нових продуктів та надання директив щодо характеристик ринкового ризику) досягається концептуалізація управління ризиком: *Our market risk governance structure includes two committees comprised of senior executives who review market risk activities, risk measurement methodologies and risk limits, approve new products and provide direction for our market risk profile* [BNY, с. 74]. Основний перелічувальний ряд виконує синтаксичну функцію присудка, а підрядний ряд – функцію додатка. Відносний займенник *who* слугує введенню перелічувальної структури в речення. У вищенаведеному переліченні констатуємо поєднання вербального та номінативного когнітивних стилів, можливість якого зумовлена ієрархічною будовою перелічувального ряду. Перший вербальний елемент основного перелічувального ряду розгалужується на три номінативні підрядні елементи. Структура як вербального, так і номінативного перелічувального рядів є трикомпонентною, завершення структури надає сполучник *and*, що приєднує останній елемент.

Застосування банком комплексного підходу управління ризиком, який розроблений з метою допомогти розпізнавати, оцінювати та управляти ринковим ризиком сприяє діяльності комітетів з управління ризиком: *Both committees are supported by a comprehensive risk management process that is designed to help identify, measure, and manage market risk, as discussed under “Trading activities and risk management” and “Asset/liability management” below and in Note 27 of Notes to Consolidated Financial Statements* [BNY, с. 74]. В реченні перелічення виконує роль додатка у складі підрядного означального речення. Елементи перелічення відносяться до спільного слова, вираженого інфінітивом *to help*. Структура перелічення є лінійною, трикомпонентною. Когнітивний стиль перелічувального ряду є вербальним. Сполучник сурядності *and* замикає перелічувальний ряд.

Операційний ризик – ризик виникнення збитків в результаті невідповідності або порушень процесів чи систем, людських факторів або зовнішніх подій: *Operational risk—the risk of loss resulting from inadequate or failed processes or systems, human factors, or external events* [BNY, с. 72]. Перелічення виконує роль додатка і вводиться дієсловом з прийменником *to result from*, що виражає причинно-наслідковий зв'язок. Структура перелічення є лінійною. Номінативні елементи специфікують різні за тематикою чинники впливу, а отже, мають гетерогенний характер. Елементи поєднані сполучником *or*, який виконує альтернативну функцію. Сполучник формує перший елемент перелічення і долучає останній елемент на умові альтернативності.

Причини виникнення операційного ризику. Концептуалізація операційного ризику здійснюється визначенням деяких причин його появи, а саме: помилки в обробці транзакцій, порушення системи внутрішнього контролю та невідповідність вимогам, шахрайство зі сторони службовців або сторонніх осіб, або переривання діяльності у зв'язку з системними помилками чи з інших причин: *Operational risk may result from, but is not limited to, errors related to transaction processing, breaches of the internal control system and compliance requirements, fraud by employees or persons outside the Company or business interruption due to system failures or other events* [BNY, с. 74]. В реченні перелічення виконує синтаксичну роль додатка. Спосіб введення перелічення полягає у використанні дієслова з прийменником *to result from*, що виражає причинно-наслідковий зв'язок. Елементи лінійного перелічення ускладнені

уточненнями та деталізують інформацію. Тематично елементи є гетерогенними. Сполучник *and* виконує функцію з'єднання, формуючи другий елемент перелічення, а сполучник *or* виконує альтернативну функцію, протиставляючи одним чинникам інші. Останній як формує елементи, так і надає завершеності перелічувальному ряду.

Управління операційним ризиком. З метою створення якісних умов діяльності та попередження операційного ризику банк дотримується певних політик і процедур та забезпечує систему внутрішнього контролю: *In the case of an operational event, we could suffer a financial loss as well as damage to our reputation. To address these risks, we maintain policies, procedures and an internal control framework designed to provide a sound operational environment* [BNY, с. 74]. В реченні перелічення виконує роль додатка. Спільним словом для елементів перелічення є дієслово *to maintain*. Граматично лінійна структура перелічення є трикомпонентною. Сполучник *and* завершує перелічувальний ряд.

Додатковими заходами по управлінню операційним ризиком є гарантування одностайного дотримання стандартів поведінки, етики та практики ділових відносин: *We have also established procedures that are designed to ensure that policies relating to conduct, ethics and business practices are followed on a uniform basis* [BNY, с. 74]. Синтаксично перелічувальний ряд виконує роль означення у складі підрядного додаткового речення. Спільним словом для елементів перелічення виступає дієслово з прийменником *to relate to*. Елементи лінійного перелічення є номінативними та тематично гетерогенними. Вживання сполучника *and* надає завершеності ряду.

Окремого коментарю потребує ознака перелічення за критерієм гомогенності / гетерогенності. Комплексний аналіз матеріалу виявляє закономірність між концептуалізацією поняття в дефініції та подальшого його розвитку в дискурсі, а саме, гомогенна або гетерогенна тематика дефініції стає передумовою, відповідно, гомогенності чи гетерогенності при подальшій концептуалізації поняття. Власне, тематична гомогенність започаткована у дефініціях кредитного і ринкового ризиків зберігалась і в матеріалі присвяченому причинам та управлінню ризиками, а гетерогенна тематика дефініції операційного ризику, в більшості випадків, набула подальшого гетерогенного розвитку.

Висновки. Аналіз синтаксичної організації перелічення виявляє, що здебільшого перелічення виконує синтаксичну функцію додатка, у поодиноких випадках констатуємо виконання переліченням функцій означення, обставини способу дії та присудку. Лексеми, що слугують введенню перелічувальних рядів в речення, представлені узагальнюючими та спільними для елементів перелічення словами. Вживання сполучника *and* в проаналізованих переліченнях зводиться до двох функцій: з'єднання елементів ряду та замикання перелічувального ряду. Сполучнику *or* також властива реалізація двох функцій, а саме: формування елементів та надання завершеності перелічувальному ряду.

В цілому здійснення аналізу професійного матеріалу економічного дискурсу виявляє дискурсотворчу роль перелічення як лінгвокогнітивної категорії, що розкриває її здатність до концептуальної організації фахових знань.

Перспективою майбутніх досліджень може слугувати подальше вивчення лінгвокогнітивних особливостей перелічення як засобу концептуалізації економічного дискурсу.

Література

Лещенко Л.В. О роли концептуальной метафоры с референтом рынок в экономическом дискурсе / Л.В. Лещенко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – № 741. – С. 46–49. *Олійник Н.А.* Словотворчий потенціал англomовного економічного дискурсу (на матеріалі полуафіксів) / Н.А. Олійник // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2005. – № 649. – С. 98–101. *Тарасова Е.В.* К проблеме определения экономического дискурса в лингвистике / Е.В. Тарасова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 183–187. *Ямшанова В.А.* Дидактические уроки лингвистического анализа экономического текста / дискурса / В.А. Ямшанова // Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса: Сб. науч. ст. – СПб.: Изд-во: СПбГУЭФ, 2001. – 155 с. *The Bank of New York Mellon Corporation. 2008 Annual Report (BNY)* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.annualreports.com/Company/2805? SID =20091113070135-0bae90f20eec02d224c267d539402eb9>

ВОЛОВИК Л.Б.*(Полтавський ун-т споживчої кооперації України)***СЛОВОВІРНІ КОНЦЕПТИ НІМЕЦЬКИХ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ – ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ**

The article considers the word-formative concepts of prefixed verbs on the basis of German economic terms. It describes such concepts as: process, action, way of relocation in space, movement. The patterns are determined on the basis of analysis according to which the word-formative concepts are formed.

Key words: *concept, derivational pattern, economic term, prefixed verb, word-formation analysis.*

Економічна сфера є важливим джерелом поповнення німецької економічної терміносистеми. Префіксація є активним способом дієслівного словотвору як у загальнолітературній німецькій мові, так і в окремих терміносистемах.

Метою даної статті є виявлення словотвірних концептів німецьких префіксальних дієслів в функції економічних термінів.

Концепт (від лат. *conceptus* – поняття) – інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії психічних функцій свідомості й позасвідомого. Підґрунтям такої дефініції стало класичне тлумачення концепту К.О. Кубряковою: “Концепт – термін, що служить поясненню одиниць ментальних і психологічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної у психіці людини” [Селіванова 2006, с. 256]. Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею. Концепти зароджуються у процесі пізнавальної діяльності, відображають й узагальнюють досвід людини й інтеріоризовану її